

FATİH DEVRİ (1451-1481) OSMANLI-AKKOYUNLU İLİŞKİLERİ

Kılıç, R. (2003). Fatih Devri (1451-14581) Osmanlı-Akkoyunlu ilişkileri. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İstanbul'un Fethinin 550. Yılı Özel Sayısı), S. 14, Kayseri, ss. 94-118.

Prof.Dr Remzi Kılıç

Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

ÖZET

Osmanlı Devleti, Fatih Sultan Mehmed zamanında büyük devlet olmaya başlamıştı. İstanbulun fethi ile Doğu Roma yıkılmış, Bosna-Hersekten Fırat boylarına kadar Osmanlı ülkesi sayılıyordu. Gerek batıda, gerekse doğuda Osmanlı ülkesi genişleme gösterirken, Fatih gibi Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan da, doğuda Türkmenlere dayanan büyük devlet olma düşüncesi içerisindeydi. Uzun Hasan, kendisine Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmedi rakip olarak görüyordu. Onunla mücadele için Venedikten Papalığa, Karamanoğullarından İsfendiyaroğullarına birçok unsur ile dayanışma içerisine girmişti.

Nitekim iki padişah, Trabzon-Rum İmparatorluğunun topraklarına hakim olmak düşüncesi, Karamanoğulları meselesi, Anadoludaki diğer Türkmen beylikleri üzerine hâkim olmak arzusu gibi, olaylar üzerine karşı karşıya gelmişlerdi. Aslında her iki padişah da, Anadolu topraklarını ülkesine katmak ve Türkmenleri yönetmek istiyorlardı. Hakimiyet, genişleme, güvenlik gibi sebeplerden dolayı, Otlukbelide karşı karşıya gelen Osmanlılar, Akkoyunluları mağlup ederek üstünlüklerini kabul ettirmişlerdir.

Giriş

Osmanlı Devletinin başına, babası II. Murad Edirne'de vefat

ettikten sonra, 18 Şubat 1451 tarihinde II. Mehmed, padişah olarak geçmiştir. II. Mehmed (1451-1481) yüksek bir ilim muhitinde iyi bir tahsil görmüş, derin bir Türk-İslam şuuru içinde yetişmişti. Babası ona tecrübeli devlet adamlarının yanı sıra, maddî ve manevî üstünlüğe sahip sağlam bir devleti de miras bırakmıştı.

II. Mehmed, evvelâ Bizans İmparatorluğunun başkenti İstanbulu 29 Mayıs 1453te fethederek, Bizanslıların bütün topraklarını ülkesine katıp, Fatih unvanını hakkıyla alarak işe başlamıştır. Fatih Sultan Mehmed, artık sadece Türklerin değil, Doğu Romanın vârisi sıfatını ve temsil yetkisini de kendisinde görüyordu. Bu nedenle hakimiyet sahasını genişleterek, büyük bir devlet olmayı amaçlıyordu.

Osmanlı Devletinin büyüme ve yayılma sürecinde ise, gerek doğudan gerekse batıdan son derece tehlikeli hücumlara mâruz kaldığını görmekteyiz. Bunlardan genellikle Osmanlı Türklerini Avrupa kıtasından atmak isteyen, batıdan gelen ve çoğu Hıristiyan milletler tarafından Haçlı ruhu ile el ele verilerek yapılan saldırılar, her defasında kırılmıştır. Hatta denebilir ki, 1448de II. Kosova meydan savaşından sonra, batı yönünden Osmanlı Devletini tehdit edecek derecede düzenli bir kuvvet Avrupadan artık çıkamamıştır.

Buna karşılık doğu yönünden gelen hücumlar, Osmanlı Devletini büsbütün ortadan kaldırmak, yahut da o zamanlar Anadolu'da yaşamakta olan birçok küçük beylikler seviyesine indirmek amacını güttüğünden, çok daha tehlikeli olmuştur. Bunlardan birincisi Timurun 1402deki Ankara savaşıdır. İkincisi bundan yetmiş yıl kadar sonra olan 1473deki Uzun Hasanın Otlukbeli savaşı ve nihayet üçüncüsü de bundan kırk yıl kadar sonra olan 1514deki Şah İsmailin Çaldıran savaşıdır.

Osmanlılar bu hücumlardan, birincisi Timur karşısında ağır bir yenilgiye uğramışlardı. Bunun sonucunda devletleri dağılma tehlikesi geçirmişti. Gerçekten Ankara savaşında Osmanlı padişahı I. Bâyezid, Timura esir düşmüş, bundan sonra süren şehzâdeler mücadelesi sırasında, devlet büyük sarsıntılar yaşamış, o zamana kadar devam eden hızlı gelişme, uzunca bir süre sekteye uğramıştı. Buna karşılık Osmanlılar, doğudan

uğradıkları ikinci ve üçüncü hücumları kırmayı başarmışlar ve böylece batıda Hıristiyan âlemine karşı olduğu gibi, doğu yönüne doğru da devletlerini genişletme imkanı sağlamışlardır .

Rumeli topraklarında 1352den bu tarafa yüz yıldır, geniş fetihler yapan Osmanlı Devletinin kuvvetli temellere dayanabilmesi için Anadoludaki Türk unsurunun da aynı çatı altında birleşmesi gerekiyordu. Böylece pek çok Türk nüfusunu aynı bayrak altında toplayacak olan Osmanlılar, hem Avrupadaki sınırlarını daha güvenli bir biçimde genişletebilecekler, hem de Türk unsurunun küçük devletler halinde bölünerek biri birini yıpratmasını önleyip, onları dünya çapında büyük bir Türk devletinin sınırları içinde birleştirmek suretiyle Türklüğe seçkin bir mevki kazandırmış olacaktı. Bu itibarla, Anadolu Türk beylikleri arasında sivrilerle, Avrupa topraklarına sıçrayan gittikçe büyüyen Osmanlı Devletinin Anadoluda Türk birliğini sağlamaya çalışmaları tarihî bir zaruretti.

Osmanlı Devleti, büyümeye başladığı sırada, Anadolu Türk beyliklerinin en kuvvetlisi olan ve kendilerini Türkiye Selçuklu Devletinin vârisi sayan Karamanoğulları, her fırsatta Osmanlılara karşı darbe vurmaya çalışmışlar. Zira Osmanlıların fazla büyümesi günün birinde Karamanoğullarının ortadan kalkmasına yol açabilirdi. Buna meydan vermek istemeyen Karamanoğulları, Osmanlılar ile mücadeleden geri kalmıyorlardı. Hatta Osmanlılara karşı Hristiyan batı devletleri ve Papalık ile iş birliği yapmaktan dahi çekinmiyorlardı. Anadoluda Türk birliğinin sağlanmasını, devletinin bekası açısından zaruri gören Fatih Sultan Mehmed, Karamanoğulları Beyliğinin siyasî hakimiyetini ortadan kaldırmayı daha başlangıçta kafaya koymuştu.

Karamanoğulları gibi doğuda Akkoyunlular da Osmanlı Devleti için gün geçtikçe ciddi bir tehlike konusuna başlamıştı. Nitekim, Karadeniz sahillerine göz dikmiş olan Akkoyunlular, Trabzon Rum İmparatorluğu ile öteden beri akrabalık bağları kurmuştu. Akkoyunlular, bu sebepten Fatih Sultan Mehmedin Trabzonu almak isteyişine engel olmak istemişlerdi. Bundan

başka İsfendiyyar toprakları üzerinde hak iddia eden Kızıl Ahmed Beyi himaye eden ve onu Osmanlılara karşı kullanan Uzun Hasan, Osmanlı-Akkoyunlu sınırları üzerinde hadiseler çıkarmaktan geri kalmıyordu. Ayrıca Uzun Hasan, Osmanlıları önemli bir rakip gördüğü için Karamanlılar ile Osmanlılar aleyhine iş birliği yapmaktan da geri durmuyordu. Bütün bu hareketler, Fatih ister istemez doğudaki bu tehlike ile meşgul olmaya sevketti. Osmanlı Devleti açısından, bu tehlike var oldukça Anadolu'da henüz yeni alınmış ve Osmanlı topraklarına katılmış olan yerlerin güvenliğini sağlamak imkansız olacaktı. Bu itibarla Fatih Sultan Mehmed, önce Anadolu'nun ortasındaki Karamanoğulları Devletini, sonra da doğuda büyümekte olan Akkoyunlu Devletini ortadan kaldırmayı zaruri görüyordu .

Osmanlı-Akkoyunlu Mücadelesi:

Akkoyunluları bir devlet statüsüne çıkaran Kara Yülük Osman Bey (1402-1435) olmuştu. 1423 tarihinde Akkoyunlu şehzadesi Ali Beyin oğlu olarak dünyaya gelen Uzun Hasan (1453-1478) dedesi Kara Yülük Osman Beyin ölümü üzerine Akkoyunlu şehzadeleri arasında baş gösteren kavgalar içinde büyüyerek, erkenden kendini göstermiş ve nihayet 1453 yılında bütün rakiplerini bertaraf ederek Akkoyunlu Beyliğinin başına geçmeyi başarmıştı.

O zamanlar Akkoyunlu Devleti, merkezi Diyarbakır (Amid) olmak üzere güneyde aşağı yukarı bugünkü Türkiye-Suriye sınırını takiben Mardinin doğusundan Urfanın batısına kadar kuzeyde ise, Erzurum ve Sivasın kuzeyinden geçerek Harputa kadar uzanan ve başlıca Erzurum, Erzincan, Harput, Diyarbakır, Mardin ve Urfa gibi şehirleri içine alan küçük bir Beylik idi. Batısında Osmanlılar, güneyinde Memlûklar ve doğusunda Karakoyunlular gibi kuvvetli komşuları, ayrıca da mahallî bir takım beylikler ile Trabzon-Rum İmparatorluğu gibi zayıf komşuları vardı. Akkoyunlu Devletinin başına geçen Uzun Hasan, yorulmak bilmeyen bir gayret içerisinde, planlı bir şekilde durmadan memleketini genişletmeye çalışmıştır.

En zayıflarından başlayarak komşularını birer birer kendisine boyun eğdirmiş, sözde bağlı bulunduğu Karakoyunlu hükümdarı

Cihanşahı 1467de bir meydan muharebesi ile imha ettikten sonra bunun ülkelerini de kendi topraklarına katarak Akkoyunlu Devletinin merkezini Tebrize nakletmişti. Nihayet, Horasan hükümdarı Timur Oğullarından Ebu Saidi de 1469da bir savaşta esir alarak, İran ve Irak toprakları dahil olmak üzere geniş bir imparatorluğa sahip olmuştur.

Böylece, Horasandan Sivas dolaylarına kadar uzanan muazzam bir ülkenin kudretli ve harîs hükümdarı Uzun Hasan ile İstanbulu fethettikten sonra bir yandan Balkanlarda topraklarını genişletirken bir yandan da Anadoludaki küçük devletleri ortadan kaldırmayı ihmal etmeyen Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmedin, birbirleriyle karşılaşmaları, jeopolitik bir zaruret ve âdeta kaçınılmaz bir mukadderât olmuştur diyebiliriz .

Fatih Sultan Mehmed ile Uzun Hasan arasında 1473de cereyan eden Otlukbeli savaşına kadar, Osmanlı Devleti ile Akkoyunlular arasında bir çok münasebât söz konusudur. Bizzat Uzun Hasanın emri ile yazılmış olan Ebû Bekr-i Tihrânînin Kitâb-i Diyarbekriyye adlı eseri 1471 yılına kadar olan Akkoyunlular tarihini anlatmaktadır . Araştırmamızda adı geçen eser ve bir takım belgeler ve diğer araştırma çalışmaları bize ışık tutacaktır.

Osmanlı Devletinin başında Fatih Sultan Mehmed, tam bir cihangîr gibi hareket etmekte ve kendisini bütün Türklerin, Müslümanların, hatta Hristiyanların hamisi ve yer yüzünün büyük hükümdarı olarak kabul etmekteydi. Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan da kendisini bütün Türklerin ve Müslümanların hamisi hatta Türkistandan Anadoluya kadar uzanan geniş sahaların hükümdarı olarak görmekteydi.

Bu anlayışların dışında Akkoyunlular, Osmanlılara karşı Venedik Cumhuriyeti, Trabzon-Rum İmparatorluğu, Karamanoğulları Devleti, Papalık, İsfendiyaroğulları vs. topluluklar ile iş birliği ve dayanışma içerisine girmekteydiler. Uzun Hasanın amacı, her yönden çok güçlü bir rakip olan Fatih Sultan Mehmed ve devletinin zâyi edilmesi, Osmanlıların Anadoludan atılması idi. Fatih Sultan Mehmed ise, bu durumun farkında ve Anadolunun Karamanoğullarından Trabzon-Rum İmparatorluğundan ve Akkoyunlular elinden tamamen alınıp

Osmanlı ülkelerine katılmasını amaçlıyordu. İşte bu ve diğer bazı sebepler, Osmanlı-Akkoyunlu mücadelesini kaçınılmaz kılıyordu.

Fatih Sultan Mehmedin İstanbulu fethettiği 1453 yılında Akkoyunlu Devleti tahtına oturan Uzun Hasan, mevkiini sağlamlaştırdıktan ve Karakoyunlu hükümdarı Cihanşaha karşı ilk büyük zaferini kazanıp, Erzincanı ele geçirdikten sonra, Trabzon İmparatoru IV. Kalo İonnesin kızı Maria Katherina (Despina Teodora) ile 1458de evlenmişti. Uzun Hasan, artık Trabzon-Rum İmparatorluğu ile yüz yılı aşkın sürdürdükleri dostluk münasebetlerini kuvvetlendirmişti. Bu evlilikle, siyasî bir gaye güden Trabzon-Rum İmparatorunun arzusuna uyarak, Trabzonu Osmanlılara karşı müdafaa etmeyi üzerine almış oluyordu. Böylece Trabzon-Rum İmparatorluğunun koruyuculuğuna sahiplenen Uzun Hasan, öte yandan Papanın Osmanlılara karşı oluşturmaya çalıştığı ittifak çemberi ile temasa gelmiş, diğer taraftan da Trabzonu korumak için doğrudan doğruya Fatih Sultan Mehmed nezdinde teşebbüslere girişmeye başlamıştır .

Papa III. Calixtusun (1455-1458) elçisi Fransisken rahibi Lodovico da Bologna, Trabzon ve Gürcistandan sonra 1459da Diyarbakıra da uğrayarak Akkoyunlu hükümdarını Büyük Türk Fatihe karşı kurulacak ittifaka katılmaya davet etmiş ve bu teklifi müsbet karşılayan Uzun Hasan da kendi adına Avrupaya bir elçi göndermişti. Rahip Lodovico ve Trabzon ve Gürcistan elçileri ile birlikte hareket eden bu Akkoyunlu elçisi, Alman İmparatoru III. Friederiche, Osmanlı sultanına karşı savaş için Uzun Hasanın elli bin kişilik bir kuvvet hazırlayacağını bildirmiş ve 1460 yılının Aralık ayında Romaya vardığında da, yeni Papa II. Piusa (1458-1464), Hristiyan devletlerin Osmanlılar aleyhine batıda aynı anda savaşa girişmeleri şartı ile Uzun Hasanın da doğuda harekete geçeceğini vaadetmişti.

Bu suretle Hristiyan devletler arasındaki birliğe girmeyi kabul eden Uzun Hasan, yine Trabzon-Rum İmparatoru Davidin (1458-1461) ricası üzerine, 1459da yeğeni Murad Beyi İstanbula göndererek kendisine cizye vermeyi kabul eden Trabzon İmparatorluğunun 1453ten beri Osmanlı hazinesine her yıl

ödemekle mükellef olduğu ve miktarı 1458de iki bin dukadan üç bin dukaya çıkarılmış olan verginin affedilmesini istemişti. Ayrıca, vaktiyle Yıldırım Bâyezidin Osmanlı topraklarına saldırmaması karşılığında Kara Yülük Osman Beye vaat etmiş olduğu fakat Timurun ölümünden sonra gönderilmeyen sarık, seccade ve eyer takımı gibi hediyelerin toptan verilmesini istemişti. Hatta Akkoyunlu hükümdarı daha da ileriye giderek elçisi ile, karısı Despina Teodoraya çeyiz (cihaz) olarak verilmiş olan Kapadokya, yani Kayseri ve havalisinin kendisine teslimini talep etmişti. Ancak bu aşırı istekler karşısında Fatih'in cevabı: Haydi siz rahatça gidiniz, ben gelecek sene kendim gelip, padişahınızın benden istediği şeyleri beraber getireceğim ve borcumu ödeyeceğim, demekten ibaret olmuştu . Ebu Bekr-i Tihri'nin Kitâb-ı Diyârbekriyye adlı eserinde de belirtildiği gibi, Uzun Hasan, Fatih Mehmede gönderdiği elçiden olumsuz cevabı alır almaz, Osmanlı himayesinde bulunan Koyulhisarı zaptetmişti . Koyulhisar aslında zannedildiği gibi doğrudan doğruya Osmanlılara ait bir kale olmayıp, ancak stratejik ve küçük bir emaretin merkezi idi. İstanbuldan Erzuruma giden yol üzerinde, aynı zamanda kuzey Anadoluya ve Trabzona inen yolun da bir kilidi mesabesinde bulunuyordu. Uzun Hasan, Koyulhisarı ele geçirmekle tecâvüz-kâr tavrının ilk tezâhürünü ortaya koymuş oluyordu. Fatih Sultan Mehmed, bu hadise üzerine Uzun Hasana bir elçi göndermiş ve barış istemişti. Ancak, Uzun Hasandan bu kaleyi almak için yapılan girişimler sonuçsuz kalmıştı .

Uzun Hasanın bu saldırgan hareketlerine karşılık, Fatih, Şarabdâr Hamza Beyi Koyulhisar üzerine göndermişti. Ancak, Hamza Bey bu kalenin fethini başaramayıp, kuvvetleriyle çevredeki köy ve kasabaları yağmalayıp geri dönmüştür. Hamza Beyin bu hareketi üzerine Karamanoğullarına yardım maksadıyla adamlarını gönderen Uzun Hasan, bilhassa Tokatta büyük ölçüde yağma, tahrip ve mezâlim yaptırmıştır .

Fatih Sultan Mehmed, bu defa kendisi büyük bir ordu ile asıl hedef Trabzon olmak üzere harekete geçmiştir. Ancak o, Uzun Hasanın tecavüzlerinin artması üzerine Trabzon üzerine yapacağı seferde kendisini arkadan vurabilecek Akkoyunlu

Devleti'ni etkisiz hale getirmek için Sivasa doğru yönelmiştir. Akkoyunluların bir süre önce elde ettiği Koyulhisarı üç günlük bir çarpışmadan sonra fethetmiştir. Bu arada Uzun Hasanın amcazâdesi Hurşit Beyin kuvvetleri ile Gedik Ahmed Paşa idaresindeki kuvvetler arasında bir çarpışma olmuşsa da Hurşit Beyin kuvvetleri savaşı kaybetmişlerdir .

Fatih Sultan Mehmed ise, Trabzon işini bir tarafa bırakarak, Uzun Hasan ile çarpışmak üzere Erzincan üzerine yürümüş ve Yassı-çimen denilen yerde ordugâh kurmuştu. Bu şekilde Osmanlı padişahının Uzun Hasana hücumla hazırlandığı sırada, Uzun Hasan tarafından gönderilen bir elçilik heyeti, Osmanlı ordugâhına geldi. Bunların arasında Uzun Hasanın annesi Sare Hatun ve Çemişgezek Beyi Hasan da vardı. Fatih Sultan Mehmedin çok değer verdiği ve Ana diye hitap ettiği Sare Hatunun ricaları ve Mahmud Paşanın da iltimâsı üzerine Osmanlı memleketlerine ve onların himayeleri altındaki yerlere tecavüz etmemek ve Trabzon-Rum İmparatorluğuna yardımda bulunmamak şartıyla onlarla bir anlaşma yapıldı. Fatih, bu anlaşmadan sonra kuzeye doğru dönerek Trabzon üzerine yürümüş ve 15 Ağustos 1461 tarihinde Trabzonu sulhen fethetmiştir. Ailesi dolayısıyla vâris olduğu için Trabzon hazinesinin bir kısmı da Uzun Hasan Beye gönderilmiştir .

Fatihin Trabzon seferi sırasında Uzun Hasana güveni olmadığını ve sefer sırasında onu hareketsiz bırakabilmek için gönderdiği elçileri âdeta rehin gibi yanında alıkoyduğunu biliyoruz. Uzun Hasan Bey rikâb-ı devletin hizmetine gelüb sevâb-ı gazâdan ve avâtıf-ı husrevânemden behremend olmadı. Vâlidesi mutemedleri ile rikâb-ı kâm-yâbın yanınca bile olsunlar diyerek, Uzun Hasana gönderdiği mektupta egerçi ki zimmeti hizmetinize lâzım olan zümre-i guzâta rehber ve hemrâh olmak ve muavenet icab eden mahallerde bezl-i müzâheretiniz vukû bulmak vâcibât-ı dîn ü devletten idi. Zâhir budur ki mevâni-i ârızî hasebiyle ol mâna müteazzir olmuşdur deyip, annesi ile elçilerin Trabzon alındıktan sonra iade edileceklerini bildirmişti .

Fatih Sultan Mehmed ile Uzun Hasan arasında ilk çatışma, 1461 yılında Osmanlı padişahının Trabzon seferi sırasında görülmektedir. Uzun Hasan bir baskınla ele geçirdiği

Koyulhisarı muhafaza edemediği gibi, Fatih Sultan Mehmedin 1461 yılında Amasra ve Sinopu da zaptederek Yassı-çimen mevkiine kadar ilerlemesine engel olamamıştır. Uzun Hasan, Fatih'in bu başarıları karşısında, annesi Sare Hatun ile Çemişgezek Beyi Hasanı Osmanlı ordugâhına göndererek barış istemek zorunda kalmıştı. Osmanlı padişahına elçi olarak gönderdiği annesinin Fatih'in sefer sonuna kadar yanında alıkoymasına razı olmak ve eşinin memleketi ve müttefiki olan Trabzonun Osmanlılar eline geçmesine uzaktan seyretmek durumunda kalmıştı. Fatih Sultan Mehmed ile Uzun Hasan arasındaki mücadelenin birinci safhası, 1461de Trabzon-Rum İmparatorluğunun ortadan kaldırılması ile Fatih lehine sonuçlanmış oluyordu .

Bununla beraber Uzun Hasan, Anadoluya hakim olmak hususunda, Osmanlı padişahı ile mücadeleden aslâ vazgeçmiş değildir. Ancak o, zaman için fırsat kollamakta, henüz kâfi derecede ilerlemiş bulunmayan hazırlıklarını tamamlamak için kesin hesaplaşmayı geleceğe ertelemek durumunda kalmıştı. Osmanlılar Anadoluya doğru devamlı surette genişliyorlardı. Bu durumda iki devletin çatışması için vesile teşkil edecek fırsatlar nasıl olsa çıkacaktı. Birkaç yıl sonra Karamanoğulları Beyliği hadisesi ortaya çıkmıştır. Trabzonu Osmanlılara kaptıran Uzun Hasanın, bu defa da Karaman arazisini kendi nüfuz sahası telakki etmesi üzerine mücadelenin uzun süren ikinci safhası başlamıştır. Karamanoğulları da Osmanlılara karşı sürdürdükleri mücadelede bir taraftan diğer Anadolu beylikleri, Balkan devletleri, Venedik Cumhuriyeti, Papalık ve Haçlı kuvvetleriyle yaptıkları ittifaklardan arzuladıkları neticeyi alamamışlardı. Bu defa Karamanoğulları, Doğu Anadolu'da kurulup büyümekte olan Akkoyunlular ile Osmanlılara karşı ittifak olmak için girişimlerde bulunuyorlardı.

Osmanlılara karşı en büyük hasım olup, Çelebi Sultan Mehmedin (1412-1421) damadı olan Karamanoğlu İbrahim Bey (1424-1463) otuz dokuz yıl hükümdarlık ettikten sonra vefât etmiş, tahtını veliahdı ve büyük oğlu İshak Beye bırakmıştı. Karamanoğlu İbrahim'in Çelebi Mehmedin kızından doğmuş olan ikinci oğlu Pir Ahmed Bey ile diğer kardeşleri, üvey kardeşleri İshak Beyin

hükümdarlığına karşı çıktılar. İshak Bey muhalefete geçen kardeşlerine karşı koyamayınca Silifke taraflarına çekilmiş ve Pir Ahmed Bey, Konya ve havalisinde Karamanoğullarının hükümdarı olmuştu. İçel taraflarına çekilen İshak Bey önce Memlûklardan yardım istemiş ve netice alamayınca, kendisi bizzat Suriye yolu ile Akkoyunlu Uzun Hasan Beyin yanına gitmiştir. Akkoyunlu Uzun Hasandan aldığı yardım kuvvetleriyle gelerek, Karaman beyliğini tekrar ele geçirdiğinden, bu defa da Pir Ahmed Bey Osmanlılara müracaat eylemişti. Pîr Ahmed Bey, Karaman ilinden bazı yerleri terketmek şartıyla Sultan II. Mehmedin himayesini istemiştir .

Karamanoğulları arasındaki bu taht kavgaları, Karamanoğulları ülkesi için iki büyük komşusu olan Osmanlılar ve Akkoyunluları kendi arasında bir nüfuz mücadelesine sürüklemişti. Jeopolitik mevki bakımından Karaman, Anadolu hakimiyeti için son derece önemli bir bölgedir. Bu itibarla ne Fatih Sultan Mehmedin, ne de Uzun Hasanın orada olup bitenlere bigâne kalması mümkün değildi. Kaldı ki, Karamanoğulları Uzun Hasanın eski bir müttefiki idi. Ayrıca Uzun Hasanın doğuda Karakoyunlular gibi kudretli bir düşmana karşı koyabilmesi için Karamanı nüfuzu altında bulundurmak suretiyle gerisini emniyet altına alması gayet tabii idi . Görüldüğü üzere gerek Osmanlılar, gerekse Akkoyunlular her ikisi de Karamanoğulları ülkesi üzerine İbrahim Beyin vefâtı ile başlayan süreçte, yoğun bir nüfuz ve hakimiyet mücadelesine girmişlerdi.

Osmanlı hükümeti, Pir Ahmed Beye yardıma karar verdi. Pir Ahmed, Antalya sancakbeyi Köse Hamza Bey kuvvetlerinin yardımıyla Karamana girmeyi başarmıştı. Ermenek ve Dağpazarı muharebesinde mağlup olan İshak Bey, yine Silifkeye çekildi. Ailesi ile oğlunu orada bırakarak kendisine yardım temin etmek üzere Diyarbakıra Uzun Hasanın yanına gitti. Pir Ahmed Bey, bu defa ana-baba bir olan kardeşi Kasım Bey ile uğraşmak durumunda kaldı. Bu iç olayları bertaraf ettikten sonra, tekrar Osmanlıya vermiş olduğu yerleri almak için Uzun Hasandan yardım gördü ve Osmanlılara karşı mücadeleye girdi. Karamanoğlu Pir Ahmed, 1469da bir Ehl-i Salip halinde Fatih Sultan Mehmede karşı mücadeleye başlamış olan Venedik, Papa,

Napoli, Macar, Arnavutluk ve Rodos şövalyeleri harekâtından yaralanmak istemiştir .

Venedik Cumhuriyeti senatosu 2 Aralık 1463de Fatih Sultan Mehmede yani Osmanlılara karşı Akkoyunlular ve Anadoludaki diğer beylikler ile ittifak yapılması kararını almıştır. Venedik yönetimi 1464ten sonra Akkoyunlu sarayına bazı heyetler göndermişti. Venedik 1463-1479 yılları arasında Osmanlılar ile on altı yıl sürecek olan savaşı da başlatmış oluyordu. Venedik Cumhuriyeti, oysa yıllarca Osmanlı Devletinin kendilerine sağladıkları ticarî imtiyazlardan yararlanmışlardı.

Akkoyunlular, bir yandan Osmanlılara karşı kurulan ittifaklarda yer alırken bir yandan da onlarla doğrudan doğruya çatışmalara girdiler. Akkoyunlular tarafından bakıldığında, Fatih Sultan Mehmed, Asya-Avrupa transit ticaret yollarını kontrol altında tutmakta, yüksek vergiler alarak Avrupa devletleri ile Akkoyunlular Devletinin çıkarlarına engel olmaktaydı. Bunun yanı sıra Avrupalılar da iki Türk devleti arasına kendi çıkarları uğruna ikilik sokmak istiyorlardı. Venedik, Fatihe karşı kendisine yardımcıları ararken, Karamanlılar ve Akkoyunlular ile temasa geçmekte hiçbir güçlük çekmedi. Çünkü her iki devlet de Orta Anadoluyu hakimiyet altına almak istiyorlardı ve karşılarında yegâne rakip Osmanlılar idi.

Uzun Hasan Bey, Gürcüler üzerine düzenlediği seferler istisnâ edilirse, genelde Hristiyanlar ile iyi ilişkiler içerisinde olmuştur. Trabzon Rumları ile akrabalık derecesine varan ilişkiler yanında, Venedik başta olmak üzere bazı önemli Avrupa devletleri ile ittifaklar yapmıştır. Trabzon şehri, Akkoyunlular için hayati önem taşıyordu. Bu limandan Avrupa ve dünyaya açılmak istiyorlardı. Venedik ve diğer Avrupa devletleri ile ticari ilişkilerini Trabzon limanından sürdürüyorlardı. Ama artık Trabzon, Osmanlıların eline geçmişti. Çünkü Trabzon limanı ticari ve stratejik bakımdan Osmanlılar için de son derece önemli idi. Hatta son Trabzon-Rum İmparatoru Komnenos David (1458-1461) Osmanlılara karşı bir doğu-batı ittifakı kurmak için yoğun çaba göstermekle

kalmamış kendilerini Bizansın meşru vârisi ve Rumların hamisi gibi görmeye başlamıştı . Bütün bunları bilen ve iyi hesaplayan Fatih Sultan Mehmed, ansızın yaptığı kuşatma ile Trabzon-Rum İmparatorluğuna son vermişti.

Venedik, Akkoyunlu hükümdarına daha önce yapmış olduğu ittifak teklifini Karamanoğlu İshak Bey ile de yenilemiş, İbrahim Beyin ölümünden sonra Toroslara kadar gelen Uzun Hasan da, Kâtip Mehmed adında bir elçisini Halep-Rodos üzerinden 1464de Venedike göndermişti. Akkoyunlu elçisi, Uzun Hasanın altmış bin süvariden oluşan bir kuvvetle gelecek baharda Osmanlılara karşı harekete geçeceğini ve Gelibolu Boğazı sahillerine varacağını söyleyerek, bu sayede Venedik donanmasının da İstanbula kadar ilerleyebileceğine işaret etmekte ve Uzun Hasanın Cumhuriyetin iştiraki olmadan Osmanlı ile aslâ münferit barış yapmayacağına söz vererek, Venedikten de aynı teminata bulunmasını istiyordu .

Fatih Sultan Mehmed, Osmanlılar için Karaman bölgesinin de önemini bilmektedir ve bunun için her şeyi yapmayı göze almıştır. Buna karşılık Uzun Hasan, Karamanoğlu İbrahim Beyin vefâtından sonra giriştiği Karaman teşebbüsü ile Anadoluya hakim olmak istediğini göstermiş, ancak Fatihın kararlı müdahalesi üzerine geri çekilmiştir. Esasen, Uzun Hasan kendisine sığınan Karaman hükümdarı İshak Beyin 1465de ölümü üzerine, tıpkı vaktiyle Trabzon meselesinde olduğu gibi, şimdi de Karaman ülkesi için Osmanlılar ile boy ölçüşemeyeceğini anlamış, böylece bir defa daha ricat etmiştir. Gerçekte ise Uzun Hasan, Osmanlılar ile kesin bir şekilde hesaplaşmayı henüz göze alacak kuvveti kendisinde görememiştir.

Fatih Sultan Mehmed ise, Karaman bölgesinde Pir Ahmed Bey ve kardeşi Kasım Beyin ortaya çıkmaları ve Venedik, Papalık, Avrupa devletleri ve Akkoyunlu padişahı Uzun Hasan ile temas kurarak harekete geçmeleri üzerine, Karamanı büsbütün ele geçirmek üzere hareket etmişti. Rum Mehmed Paşanın Karamanda Türkler üzerine yaptığı şiddetli baskından sonra, Karaman bölgesi valiliğine Manisa sancakbeyi olan Şehzâde Mustafa 1466da tayin edilmişti. Karaman Oğulları hâkimiyetine 1468de son verilmekle beraber, Toroslarda direnişleri uzun süre devam

etmiştir . Bu durum Çukurovada Osmanlı-Memlûklu çekişmesine de yol açmıştır .

Karaman halkı iki yüz yıldan fazladır bağlı buldukları Karaman Hanedanlığının bu şekilde söndürülmesine razı olmadıkları için zaman zaman sürekli isyan etmişlerdir. Fatih Sultan Mehmed, Karaman ailesini tamamen elde edip onları ortadan kaldırmak için onlar üzerine Rum Mehmed Paşayı göndermiş, pek zâlim olan bu sadrazam insafsızca hareket ederek pek çok adam öldürmüştü. Cami, türbe ve medreseleri soydu, ağır vergiler ile halkı ezdi, kendisine verilen vazifenin aksini yaparak halkı tamamiyle devlet aleyhine döndürdü. Varsak Türkmenleri tarafından mağlup edilen Rum Mehmed Paşa, döndükten sonra azledilerek idam edilmiş ve yerine İshak Paşa 1470de tayin edilmiştir . Pir Ahmed Bey mücadeleye tekrar devam etmek istemişse de başarılı olamamış, önce İçele oradan da halkı sindirildiği için tutunamayarak yine Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasana sığınmıştır.

Uzun Hasan ise, bu sırada doğudaki kendisi için rakip olan diğer Türk hanedanlarını mağlup etmekle meşgul olmuştur. 1464-1465 kışından 1468-1469 kışına kadar geçen zaman zarfında 1465de Harputu Dulkadıroğlu Arslan Beyden almış ve onu mağlup ederek payitahtı olan Elbistana kadar ilerlemiş ve onu barışa mecbur etmiştir. 1467de en büyük hasmı olan Karakoyunlu hükümdarı Cihanşahi, 1468de Cihanşahın oğlu Hasan Aliyi ve Timur oğlu Ebû Saidi ortadan kaldırmış ve hepsinin memleketlerini ele geçirmiştir. Uzun Hasan, Kirman (1469) ve Bağdatı (1470) ele geçirdiği gibi, Ahlat ve Cezire yöreleri ile Muş ve Bitlisi de aldı . 1465-1470 yılları arasında Uzun Hasan ile Fatih Sultan Mehmed arasında doğrudan her hangi bir savaşa veya rekabete rastlanmamıştır .

Otlukbeli Savaşına Doğru:

Uzun Hasan, 1469 yılına kadarki faaliyetleri ile doğu taraflarında işlerini bitirip, Horasandan Karaman sınırlarına kadar uzanan geniş ülkelerin hakimi olmuştu. Bundan sonra Uzun Hasanın şimdi tek rakibi kalmıştı ki, o da Fatih Sultan Mehmeddir. Bununla kesin hesaplaşma günü artık yaklaşmakta idi. Maddi güç ve kuvvet bakımından Uzun Hasan, Osmanlı

padişahından hiç de geri kalmamaktadır. Osmanlıların önünden kaçmış olan birçok hükümdar ona sığınmışlardı, ondan yardım ve himaye talep ediyorlardı. Bunların hâmisî tavrını takınan Uzun Hasan, şimdi kendisini Timurdan daha kuvvetli ve her bakımdan daha üstün görmekteydi.

Karaman diyarında ise, Osmanlı otoritesini kabul etmeyip, karşı çıkanlar ve halkın ileri gelenleri öldürülmüştü. Fakat Fatih, bunu yeterli görmeyerek, Karamanoğullarının kuvvet ve kudretini azaltmak çarelerini düşündü. Bu arada Karaman Beyliği halkından bir kısmının İstanbulla tehcirini emretti. Bu esnada birçok âlim, sanatkâr ve tüccar İstanbulla nakledilmiştir . Hatta, İstanbulun Aksaray mahallesi Karaman ili Aksarayından getirilen ahalî ikamet edilerek oluşturulmuştur.

Karamanoğlu Pir Ahmed Bey, Uzun Hasana ilticâ etmeden önce Mısır komutanlarından yardım görmüş, bunun üzerine Fatih, Mısır sultanına bir mektup yazmıştır . Mektubunda ona meâlen ..İshak Paşa onu emirlerinizden istemiş, fakat elde edememiştir. Karamanoğlunun yarattığı fitne ve fesadın devamına artık tahammülümüz kalmadığından onu yakalayarak bize göndermelerini komutanlarınıza emretmelisiniz. İki memleketten birinin dost olduğuna ötekinin de dost olması, birinin düşman olduğuna ötekinin de düşman olması kaidesi bunu icabettirmektedir. Biz bu yoldayız, sizden de bunu bekleriz diyordu. İhtimal ki, Fatih ile dostluğu bozmak istemeyen Mısır sultanı komutanlarına Karamanoğlu Pir Ahmedin himaye edilmemesini emretmiştir. Böylece Pir Ahmed, daha sonra Uzun Hasana sığınmıştır. Karamanoğlu Kasım Bey ise Bulgar dağına çekilmişti. Osmanlı kuvvetleri ile gelen İshak Paşa ile hayli mücadeleden sonra, o dahi Uzun Hasana ilticâ etmek mecbûriyetinde kalmıştır .

Osmanlı padişahı, Karaman bölgesine Gedik Ahmed Paşayı göndermişti. Karamanoğullarının anası ve Fatihin halası, çocuklarının affedilmesini Fatihden istemek üzere yola çıkarılmış, fakat yolda ölmüştü. Bunun üzerine Uzun Hasanın anası tarafından Fatihe başvurulmuştu. Karamanoğullarının bir mültecî olduğu ve Uzun Hasanın onları bu bakımdan kabul

ettiği, yakın akrabaya şefkat ve merhamet göstermenin Allahın emri olduğu gibi hususlar yazılmıştı. Ancak Osmanlı padişahını tuttuğu yoldan döndürmek hiçbir surette mümkün olmadı. Bu girişimlerden netice çıkmayınca, kendisini yeterli derecede kuvvetli hisseden Uzun Hasan, Fatihe karşı gerçek yüzünü göstermiş, Karamanoğullarına fiilen yardım ederek Osmanlılara karşı düşmanlık kapısını aralamıştır.

Karamanoğullarından Pir Ahmed Bey ve Kasım Bey, İsfendiyaroğlu Kızıl Ahmed Bey, Akkoyunlu Zeynel Bey komutasında otuz bin kişilik bir kuvvetle 1470de önce Erzincandan Tokata doğru harekete geçmişlerdi. Uzun Hasan, kendisi Gürcistan üzerine sefere gitmişti. Uzun Hasan 1472de aynı beylere Bektaşoğlu Ömer Bey komutasında otuz bin kişilik bir takviye kuvvet daha ilave etmiştir. Pir Ahmed ve Kasım beyler ile hareket eden bu kuvvetler Tokatı pek korkunç bir surette tahrip ettiler. Bunlardan ayrılan yirmi bin kişilik bir kuvvet Uzun Hasan Beyin kardeşi oğlu Yusufca Mirzâ komutasında Karaman Oğulları topraklarına girmişti. Gedik Ahmed Paşa, bu kuvvetlere karşı koyamayarak Konyaya çekilmiş ve orada Şehzâde Mustafanın emrine girmişti. Şehzâde Mustafa ise Afyon Karahisara çekilerek durumu İstanbulla bildirmiştir.

Bektaşoğlu Ömer Bey, Osmanlı kaynaklarının ifadelerine göre bir hile ile sınırı geçtikten sonra ansızın Tokat şehrini basmış ve taş üstünde taş bırakmayacak şekilde şehri tahrip etmiştir. Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde bulunan bir fetihnâmeye göre, Tokatın tahribi Ağustos 1472de meydana gelmiştir. Iorga ile Babingerin faydalanmış buldukları yabancı kaynaklarla da doğrulanan bu tarihi, öyle anlaşılıyorki Uzun Hasan bilerek seçmiştir. Çünkü mevsim hayli ilerlemiş olduğu için Fatihin büyük bir ordu ile İstanbuldan kalkıp üzerine gelmesi için artık vakit çok geç olmuştur. Böylece gelecek mevsime kadar kazanılmış olacak zaman zarfında, Venedikten beklenen silahlar da gelmiş, dolayısıyla zafer ihtimâli artmış olacaktır.

Tokatın yağma ve tahribinde yapılan zulümler vaktiyle Timurun Sivasta yaptığı zulümleri hatırlatmaktaydı. İşte bu hareketiyle Uzun Hasan, Osmanlılara karşı büyük seferine

başlamış bulunuyordu. Yine Topkapı Sarayı Müzesi Arşivinde bulunan ve Uzun Hasan tarafından Karamanoğlu Pir Ahmede Tokatın yağmasından hemen sonra yazılan 5 Eylül 1472 tarihli bir mektup vardır. Bu mektubunda Uzun Hasan, olayların arzusuna uygun bir tarzda geliştiğini ve işin artık kolaylaşmış bulunduğunu, kendisinin de artık konak konak ilerlediğini, kışı Osmanlı topraklarında geçireceğini bildirmektedir .

Tokatın tahribi ve Yusufca Mirzanın Karaman topraklarına girmiş olduğu haberi İstanbulda duyulunca Fatih, derhal Uzun Hasan üzerine yürümeye karar vermişti. Fakat bu fikrinden vaz geçerek, Anadolu Beylerbeyisi Davut Paşayı kuvvetleri ile birlikte Şehzâde Mustafanın emrinde Yusufca Mirzâya karşı savaşmak üzere Anadoluya göndermişti. Kütahyaya kadar geri çekilmiş olan Şehzâde Mustafa, Davut Paşa kuvvetleri ile birleşince sayıları altmış bini bulan asker ve yanında elli bin kişi ile Anadolu içlerine kadar ilerleyen Yusufca Mirzâya karşı yürümüşlerdi. Beyşehir taraflarında Eflâtun Pınarı yakınlarında yapılan çok kanlı bir çarpışmadan sonra Akkoyunlu askerleri ağır bir yenilgi almıştır. On binlerce asker öldürülmüştür. Yusufca Mirzâ esir edilmiş ve diğer esirler ile birlikte İstanbula gönderilmiş, bu arada Pir Ahmed ve Kızıl Ahmed beyler tekrar Uzun Hasana sığınmışlar, Kasım Bey ise İçel-Silifke taraflarına çekilmiştir. Gedik Ahmed Paşa da Kasım Beyi tâkibe koyulmuştur .

Böylece Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan, Karamanoğullarını Osmanlılara karşı destekleme ve himayeye girişmesi yüzünden, bir kez daha Osmanlı kuvvetlerinden ağır bir darbe yemişti. Uzun Hasan, herşeye rağmen Anadolu üzerinde hakimiyet kurma düşüncesinden aslâ vazgeçmiyordu. Osmanlı padişahı ile karşı karşıya geleceği zamana kendisini hazırlıyordu. Bu iş için batıdaki Hristiyan devletler ile devamlı surette ilişkilerini sürdürüyordu. Akkoyunluların Karamanoğullarına yardımını Fatih ile Uzun Hasanı karşı karşıya getirecektir.

Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasanın Karamanoğullarına yardım ve destek sağlamadaki amaçları arasında Osmanlı hakimiyetini Orta Anadolu ve Güney Anadolu da kırmak, Malatya-Halep arasındaki

ticaret yolunu ele geçirmek ve Akdenize çıkış yolu sağlamak, böylece Avrupalı müttefikleri ile bağlantı kurma arzusunu yerine getirebilmektir . Bu düşünceler ile Osmanlı-Memlûklü rekâbetinden yararlanmak üzere Uzun Hasanın bölgeye öteden beri dikkatlerinin yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Nitekim, 1465de Harputu alarak, peşinden Malatya ve Elbistanı kuşatmıştı .

Uzun Hasan, kölelikten gelme kökleri nedeniyle 1472de Memlûklü Devletini ortadan kaldırmak için Memlûklü vassalı Dulkadırlu Şah Budaktan topraklarının teslimini ve Mısırdaki sultana bağlılığına son vermesini istemiştir. Uzun Hasan 1472 yılı başlarında Fıratı geçerek Malatya, Kahta, Gerger, Ayıntabı ele geçirmiş, Memlûklü karakolu Bireciki istilâ etmiş, Halep civarına kadar ulaşmıştır. Böylece Dulkadıroğlu topraklarının büyük bir kısmında Akkoyunlu hakimiyeti sağlanması, Uzun Hasana Doğu Toroslar geçitleri üzerinde denetim imkânı sağlamıştı. Fakat müttefikleri olan Venedikten yardım beklerken, Memlûklü komutanı Yaşbek kuvvetleri tarafından yenilgiye uğrayan Akkoyunlu kuvvetleri Ruhaya kadar tâkip edilmişlerdi . Fırat havasisinden Maveraünnehire kadar hakimiyetini sağlayan Uzun Hasan, kendisini devrin en güçlü Türk hanedanı sayarak, çağının gereği birçok mültecî konumuna düşmüş devlet adamını ve ilim erbâbını yanına toplamıştı. Bunlar, Karamanoğlu Pir Ahmed ve Kasım beyler, İsfendiyoğlu Kızıl Ahmed Bey, Germiyoğlu, Dulkadıroğlu Şah Mehmed, Rüstem ve Süleyman beyler, İnaloğlu, Bozca emirleri, Pazarlı Beyoğlu, Tozanlı Oğulları, Defterdâr Mehmed Çelebi vb. beyler idi. Bu kimseler vaktiyle Timurun yapmış olduğu gibi, Uzun Hasanın Osmanlı padişahını yendikten sonra kendilerini tahtlarına iade edeceğini ummakta ve hâmlerini bir an evvel Fatih Sultan Mehmed üzerine harekete geçmeye teşvik etmekteydiler. Aynı zamanda Batı-Hristiyan âlemi de, bilhassa son zamanlarda pek tehlikeli bir hal alan Osmanlı padişahına karşı Uzun Hasanın kuvvetlerine büyük ümitler bağlamışlar ve onun bütün yardım isteklerini kabul ederek, faaliyete geçmesini sağlamaya çalışmakta idiler.

Bunlardan başka Uzun Hasan, zamanın ünlü bilginlerini ve

ümerâsını da yanında bulundurmaktadır: Tiyrek Sinanoğlu Alem Bey, Kadı Mahmud Şüreyhî, Timuroğullarından Muhammedî Bakır Mirzâ, Muzaffer Mirzâ, Çağatay ileri gelenlerinden Baba Hacı Beyoğlu Yusuf Bey, Zeynel Mirzâ, Kemah Beyi Suvar Bey, gibi şahsiyetler, onun yanında yer almışlardı. Hasılı Akkoyunlu hükümdarı, Osmanlılar aleyhinde olmak üzere kendilerinden faydalanabileceği bütün elemanları yanına çekmeye çalışıyordu

Öte yandan Fatih Sultan Mehmedin 12 Temmuz 1470de batıda çok önemli bir merkez olan Ağriboz Kalesini ele geçirmesi Papa II. Paulus ve Venedikte bir şok tesiri yapmıştı. Zira çağdaş yazar Domenico Malipiero: Senato üyeleri, tehlikenin ana şehrin kapılarına yaklaşmasından korkan halkın sorularına cevap vermeksizin, başları öne eğik, şaşkın bir halde evlerinin yolunu tutmuşlardı. Ağribozun sukutu ile Venedikin şan ve itibarı kaybolmuş, gururu alçalmış idi demektedir.

Fatih Sultan Mehmed, batıda ve doğuda Osmanlı Devletine karşı düşmanlık yapan her devleti yakından tâkip etmekte ve onlara karşı devamlı yeni stratejiler geliştirerek, çağının en büyük hükümdarı olmayı hak etmişti. Venedik Cumhuriyeti, Akkoyunlular, Karamanoğulları ve bunların müttefikleri ile aynı anda savaşmakta ve baş edebilmekteydi.

Venedik için artık Uzun Hasan ile olan ittifaka sarılmaktan ve onu Osmanlı padişahı aleyhine tahrik etmekten başka çare kalmamıştı. 1464ten beri Akkoyunlu sarayında Venedik'in temsilcisi olarak bulunan Lazaro Quirini, memleketine dönmeye karar verince, Uzun Hasanda, aslen Ermeni olan Muradı (Mirat) kendi nâmına elçi olarak Venedike göndermeyi uygun bulmuştu. Doc Cristoforo Moro ile Papa II. Paulusa hitaben yazılmış bir mektubu da götüren Murad, Lazaro Quirini ile birlikte hareket ederek 1471yılı Şubatında Venedike ulaşmıştı. Uzun Hasan 2 Ağustos 1470de Sultaniyeden yazdığı Farsça mektubunda şöyle diyordu ...Osmanlı Türklerinin oğlundan Mehmed Beyden başka bir düşmanımız, yolumuz üzerinde bir mânia yoktur. O da yenilmeyecek, mülkünden ve saltanatından atılmayacak bir şey değildir. Biz sizinle ciddî bir iş birliği yapıp, sizin donanmanız denizden, bizim çok kuvvetli ordumuz da karadan

hareket edince, Osmanođlu Asya ve Avrupadaki bütün topraklarından mahrum olacaktır.

Görölüyor ki, Fatih Sultan Mehmede karşı harekete geçme zamanını geldiğine kanaat getiren Uzun Hasan, 1464 ittifakına dayanarak Venediki ciddî bir iş birliğine davet ediyordu. Uzun Hasan ayrıca, Kıbrıs Kralı II. Jacques (Giacomo), Rodos Şövalyeleri Reisi Giovanni Orsini (1467-1476) ve Alâiyye Hâkimi Alâi Beye gönderdiği 21 Şubat 1471 tarihli mektuplar ile Karaman Oğullarının ricası üzerine Osmanlıları Karamandan çıkarmak için harekete geçmek üzere olduğunu bildirmişti .

Bunu tâkiben Venedik Cumhuriyet Senatosu tarafından, Akkoyunlu hükümdarı nezdine elçi olarak gitmek üzere, Caterino Zenoya 18 Mayıs ve 10 Eylül 1471de iki tâlimat verilmiştir. Oda Akkoyunlu elçisi Murad ile birlikte İrana gidip, Uzun Hasana ittifak gereğince donanma ile yardıma koşmaya hazır olduklarını bildirmek üzere yola çıkmıştı. Ancak, Caterino Zeno birkaç ay Rodosta beklemek zorunda kalmıştır. Çünkü, Uzun Hasan ile Venedik arasındaki ciddî iş birliği Fatih tarafından haber alınmıştı . Bundan dolayı, Osmanlı padişahı Venedik Cumhuriyetini şaşırtmak için İstanbuldaki barış görüşmelerini uzatıyordu.

Venedik elçisi Caterino Zeno, Tebrize vardığı zaman, Uzun Hasanın Osmanlı ülkesine yürümek üzere bulunduğunu ve Türk Sultanını bozguna uğratmadıkça Anadoludan çekilmemeye azimli olduğunu, bu durumu bildirmek üzere, İspanyol asıllı bir Yahudi olan İsaacı Venedike doğru yola çıkarmış olduğunu öğrendi. Ancak Uzun Hasanı düşündüren biricik mesele, süvarilerden oluşan ordusunun, Osmanlılarda fazlası ile mevcut bulunan ateşli silahlardan, bilhassa toptan mahrum oluşu idi. Uzun Hasan, bu eksiklerini müttefiki Venedikten tamamlamanın mümkün olacağını biliyordu. İşte bunun için Uzun Hasan, Yahudi İsaactan sonra Venedike 30 Mayıs 1472de Tebrizden elçisi Hacı Muhammedi önce Kıbrısta Başamiral Pietro Mocenigo ile görüşerek yola devam etmek üzere gönderdi.

Venedikten istediği top ve diğer silahların yakında kendisine ulaşıcağını tahmin eden Uzun Hasan, üç-dört defa üzerine sefer yaptığı Gürcü Kralına mektupla, arkadan vurulmamak için savaş

haline son verilmesini isteyerek, Osmanlı topraklarının istilâsına kendisine en yakın ve İstanbulla en uzak olan Trabzondan başlamak istiyordu. Bunda da, Komenonlardan olan eşi Teodora ile Komenonların akrabası olan Venedik elçisi Caterino Zenonun tesiri olsa gerektir . Bu desteklerden iyice cesaretlenen Uzun Hasan artık Fatih Sultan Mehmed ile savaşılabileceğine karar vermiş oluyordu.

Uzun Hasan, hükümdarlık tahtına oturuncaya kadar Akkoyunlular önemli görünmüyorlardı. Fakat onun iş başına gelmesi ile birlikte durum değişmişti. Çünkü o Karakoyunlu hükümdarı Cihanşah ile Maverâünnehir hükümdarı Ebu Said Miranşahı öldürmeye ve topraklarını kendi ülkesine katmaya muvaffak olmuştu. Horasan hükümdarı Hüseyin Baykarayı yenerek topraklarından bir kısmını alan Uzun Hasan, Fırattan Maverâünnehire kadar büyük ve kuvvetli bir devlet kurmuştu. Akkoyunlu hükümdarı cihangîr olmak arzusu ile Osmanlı topraklarını da almak istiyordu. O, Fatih Sultan Mehmedi de yenebileceğini tahmin ediyordu.

Hatta rivayete göre, Ebu Said Hanı mağlup ettiği gün Uzun Hasan, atını meydana sürmüş ve Bu diyârın serdârları şecaatim âsarını gördüler, fırsat el verirse nevbet isterim ki cüret ve celâdetim hüdâvendigâra (Osmanlı padişahı) gösterem demişti. Ancak biliyordu ki, Osmanlı Devleti şimdiye dek yendiklerinden kıyaslanamayacak kadar çok güçlüydü. Bunun için bir taraftan hazırlık yaparken diğer yandan Osmanlıları zayıf düşürmek için Osmanlılar ile ihtilâf halinde olan devletleri himaye ederek onlara bilfiil askerî yardımda bulunmuştu.

Otlukbeli Savaşı (1473):

Fatih Sultan Mehmed, Uzun Hasana bir mektup yazarak şunları belirtiyordu: Bundan önce annenin ricasıyla pençe-i gazabımdan kurtulmuşsun. Biz de seni semt-i salâha yönelmiş kabul ederek affetmiştik. Halbuki senin gibi imansız bir Türkmenin benim zamanı madelet-nişân-ı husrevânemde saltanat ve istiklâl davasında bulunması haramdır. Hattâ bütün kudret ve şevketine bizim müsâade ve müsamahamız sebep oldu. Buna rağmen bâde-i gurur ile mest ü medhûş olarak ve inâyât-ı pâdişâhânem hukukunu unutarak adâletli idârem altında yaşayan Tokata ve

sonra da Karaman ülkelerine askerlerini göndererek ...ahâliye zulmettirdiğın bir takım şiddetlere başvurduğın ve rezâletlere sebep olduğın malûmumuzdur. Onun için seni öldürmek ve memleketini tahrip etmek üzere bu yılın baharında harekete karar verdik. Seni affetmek katiyen düşünülmemektedir. Sen vilayet yıkmayı pâdişâhlık mı zannettin...Çekinmeden korkmadan topraklarımıza tecavüz ettiğın için kılıcımız senin göğsünde kana bulanmalıdır. Er isen meydana gel. Delikten deliğe girme, hazırlıklarını yap, haber verilmedi deme. Zîrâ ki vücûd-ı habîsin arza-i telefdür ve bu bâbda özür bahane bertarafdur deniliyordu. Şimdiye kadar yapacağı savaşları en yakınlarından bile gizleyen Fatih, bu sefer tersine olarak, mektupta ne zaman hareket edeceğini de Uzun Hasana bildirmişti. Bu seferi sadece Uzun Hasana değil başkalarına duyurmaktan da çekinmemiştir.

Pâdişâh âli dîvân idüp vüzerâ-ı izâma ilk baharda şarkta pâdişâh-ı İslam nâmında olan fakat şeriata uygun hareket etmeyen, Osmanlı tebasına karşı düşmanlık gösteren Uzun Hasana karşı yürüyeceğini, kendisine tâbi olan Hristiyan prenslerine, bütün Rumeli ve Anadolu beylerine savaş için hazırlık yapmaları hususunda emirler ve adamlar göndermiştir. Padişah bunların orduya katılacakları yerleri de belirtmişti. Fatihın emri üzere Rumlar, Sırplar, Arnavutlar ve Eflaklılardan oluşan Hristiyan kuvvetleri Ankarada orduya katılacaklardı. Emirler kısa sürede yerlerine ulaştırıldı. Osmanlı Devletinin bütün illerinde hazırlıklara başlandı. 1472 yılı sonbaharını ve kışı hazırlıklar ile geçiren Osmanlılar esas ordunun toplanma yeri olarak Bursa Yenişehiri kararlaştırdılar. Rumelide toplanan kuvvetler Anadoluya Geliboludan geçmişlerdi. Fatih Sultan Mehmed ise, İstanbuldaki kuvvetlerin başında 11 Nisan 1473de hareket ederek İznik yolu ile Yenişehire gelmiştir. Beypazarında Karaman Valisi Şehzâde Mustafa, Kazabatta Amasya Valisi Şehzâde Bâyezid kuvvetleriyle gelip orduya katılmışlardır. Osmanlı ordusu seksen beş bin kişiye ulaşmıştır. Bunların altmış bini zırhlı ve silahlı yirmi beş bini yeniçeri idi . Başka bir ifade ise, Fatihın yüz elli bin kişilik ordusu ile Üsküdardan Akkoyunlular ile kesin olarak

hesaplaşmak için sefere çıktığını , belirtmekte ki, bu sayı da fazla gözükmetedir.

Öte yandan kendisi Birecik önlerinde bulunan Uzun Hasan, oğlu Uğurlu Mehmed ile Bektaşoğlu Ömer Beyi yüz bin kişilik bir kuvvet ile önden göndermişti. Akkoyunlu kuvvetleri, 15 Nisan 1473te Şebin Karahisar önlerinde Amasya sancakbeyi Şehzâde Bâyezid kuvvetlerini mağlup etmişti. Ayrıca, Fatih tarafından yardıma gönderilen Mihaloğlu Ali Bey kuvvetlerini de zayıata uğratmışlardı. Bu muştulu haberler üzerine Uzun Hasan, Birecikten hareket ederek, Venedik ve müttefiklerinin de yardımları ile Anadoludaki Osmanlı hakimiyetine son vereceğini düşünerek, ikinci bir Timur edasıyla Anadoluyu paylaşmak ve Karaman Devletini ihya etmek amacıyla harekete geçmiştir. Uzun Hasan, Kasım Beye gönderdiği mektubunda Fıratı geçerek Ankara yolu ile Osmanlı kuvvetleri üzerine yürüyeceğini, Anadoluyu ele geçirip kış mevsimini Aydında geçireceğini buraları Karamanoğlu Pir Ahmede vereceğini vs. hususları bildiriyordu . 17 Haziran 1473te Harput önlerinde olan Uzun Hasan, Temmuz başlarında Erzincan civarına ulaşmıştı. Erzincan Uzun Hasanın ordusunun toplanma yeri idi. Uzun Hasanın kuvvetleri üç yüz bin kişi olarak ifade edilmekte ise de, bu çok mübalağalı olsa gerektir. Çok geçmeden 11 Temmuzda Akkoyunlu ordugâhına Fatihin bir elçisi gelmiştir. Fatihin elçisi İstanbuldan Osmanlı ordusunun Akkoyunlu ülkesine yürüdüğünü ve Uzun Hasan ile savaşa hazır olduklarını bildiren mektubu getirmiştir. Fakat Uzun Hasan, Venedikin gönderdiği top ve silahların kendisine ulaşacağını zannederek, Fatihin elçisini huzuruna kabul etmemiştir. Venedik elçisi Caterino Zenoya Venedik Cumhuriyeti ile müttefik olduğunu, onun iştiraki olmadan barış yapmayacağını söyleyerek, Osmanlı elçisine Biz de kanlar akıtan askerimizle o diyara teveccüh ettik. Sizde yakına gelin ki, bir birimize mukabele edelim, sözlerini Fatihe nakletmesini istemiş, hatta ordugâhta yakaladığı bazı Osmanlı casuslarının kafalarını vurdurup Fatihe yollamış ve ondan çabuk gelmesini istemiştir . Uzun Hasan, bir taraftan böyle derken, aslında Osmanlı ordusunun erken gelmesinden de rahatsız olmuştu. Çünkü kendisine henüz Venedikten gönderilen

top, silah vs. mühimmat daha eline ulaşmamıştır.

Oysa Uzun Hasan, Venedik ile yaptığı anlaşma gereğince Venedik gemileri ateşli silahlar ile bunları kullanacak küçük bir kuvveti Karaman kıyılarına getirecek, Uzun Hasan da bu tarafa bir kuvvet göndererek, müttefiki ile temas temin edecekti. Uzun Hasan Anadoluyu alacak, Osmanlı padişahına kıyılarda hisar yapmaması ve Karadenizi Venedik gemilerine açık bulundurması kabul ettirilecek, Mora, Midilli, Ağriboz ve Argosun Venedike iadesi sağlanacak, Venedikliler Uzun Hasana boğazları geçerek İstanbulu zaptedeceklerini söylemekte idiler .

Ancak, bir taraftan da Venedik, Napoli, Rodos, Papalık ve Kıbrıs gemilerinden oluşmuş büyük bir haçlı donanması 1472 yazından beri Osmanlıların Akdeniz kıyısında dehşet saçıyorlardı. Ağustos 1472de Antalya, 13 Eylül 1472de İzmir yağma edilmiş ve yakılmış idi. Bu donanma 1473 baharında Silifkede bulunan Karamanoğlu Kasım Bey ile iş birliği yapmıştı. Bununla beraber Fatih'in Rumeli akıncı kuvvetlerini daha kıştan Sivas bölgesine göndermesi ve baharda büyük bir ordu ile Erzincana doğru ilerlemesi üzerine, Uzun Hasan İçel sahillerine kuvvet göndermek ve Hristiyan kuvvetleri ile temas kurmak imkânı bulamadı. Artık her şey Fırat vâdisindeki savaşın neticesine bağlıydı .

Fatih Mehmed, bir meydan savaşı yaparak kesin bir netice almak istiyordu . Uzun Hasan ise, üslerinden çok uzak düşmüş olan Osmanlı ordusunu yıpratmak ve iaşesiz bırakmak suretiyle ezmek istiyordu. Fatih'in ordusu en fazla yetmiş bin ile yüz bin arasında tahmin olunmaktadır. Tercan ile Erzincan arasında bir düzlükte Uzun Hasan, Osmanlı ordusunu görünce vay ...ne deryadır, diyerek hayretini ifade etmiştir. Osmanlılar toplarını ve arabalarını sahraya yayarak derhal savaş vaziyeti almışlardır . Venedik elçisi Caterino Zeno, Akkoyunlu kuvvetlerini üç yüz bin olarak gösterse de bu yanlış olmalıdır. Çünkü kaynakların çoğuna bakıldığında, Uzun Hasanın asker sayısı Fatih'in askerinden daha az olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

Fıratın kuzey kıyısı boyunca Tercan bölgesinde Osmanlı ordusu

bulunuyordu. Fıratın öbür yakasında ise Akkoyunlu ordusu vardı. İki ordu ilk karşılaştıklarında Uzun Hasan oğlu Uğurlu Mehmed komutasındaki Akkoyunlular sahte bir çekilme yaptılar. Bunun üzerine Osmanlı öncü kuvvetleri başında bulunan Rumeli beylerbeyi Has Murad, Fıratı geçerek onların tâkibine koyuldu. Osmanlı öncü kuvvetlerini dar bir geçide çeken Akkoyunlular onları imha etmişlerdir. Bu ilk müsademe 4 Ağustos 1473te cereyan eylemiş ve savaş Osmanlı kuvvetlerinin aleyhine dönmüş, Has Murad başta olmak üzere Osmanlılardan on iki bin asker hayatını kaybetmiştir. Bunun üzerine Osmanlı ordusu hızla Fırat vâdisinden Bayburta doğru çekilmiştir ve Otlukbeli yakınlarındaki Başköy/Başkent mevkiine konaklamıştır. Fatih askerin uğradığı bozgun ruhunu düzeltmek için bir hafta savaşa girmemiş, bu arada yedi sekiz günlük bir iâşe kalmıştır . Uğurlu Mehmed, derhal Osmanlı ordusunu tâkip ederek savaşa devam edilmesinde ısrar etmişse de Uzun Hasana bu düşüncesini kabul ettirememiştir.

Uzun Hasan, Otlukbeli savaşından sonra Venedik Docuna yazdığı bir mektubunda, Osmanlı ordusu ile öncü birliklerin çarpışmasında elli altı bin kişinin öldürüldüğünü, yüz elli Subaşı ve otuz beş beyin esir alınmış olduğunu bildirmiştir. Uzun Hasan belli bir üstünlük elde etmiş olmasına rağmen, Fatih, nihâi savaşı kabul edebilecek bir tarzda hareket etmeyi sağlamış ve derhal subaşılardan birini Akkoyunlu otağına barış için göndermiştir.

Akkoyunlu kuvvetleri 11 Ağustos 1473te Tercan civarında Üç-Ağızlı (Otluk-beli) yada Başkent mevkiinde Fatih'in ordusuna yetişmişlerdi. Uzun Hasan, oğullarının da ısrarı ile bir dere içerisinde bulunan Fatih'in ordusunu her taraftan kuşatma altına almıştı. Osmanlı ordusunda Sağ kolda Şehzâde Bâyezid ve Gedik Ahmed Paşa komutasında kırk sancakbeyi ve yirmi bin kapı kulu askeri vardı. Sol kolda ise Şehzâde Mustafa yirmi dört sancakbeyi ve yirmi bin zırhlı azap olduğu halde bulunuyordu . Fatih ise merkezde yer almıştı.

Uzun Hasan ise, oğlu Uğurlu Mehmed ile Karamanoğlu Pir Ahmed kuvvetlerini Osmanlı ordugâhı üzerine sevkederken, diğer oğlu Zeynel Bey ile Bayındır Beyi bir miktar süvari ile Osmanlı

kuvvetlerini muhasara altına almalarını söylemiş, kendisi de ordusunun büyük bir kısmı ile cepheden harekete geçmiştir. Uzun Hasan da bu kanlı savaşa bizzat katılmış, hatta atıyla Osmanlı saflarına kadar ilerlemiş ve top arabalarının bulunduğu yere kadar gelmiştir. Akkoyunlu kuvvetlerinin arkasından küçük toplar ve humbaralarla şiddetli bir ateş açılmış, bu top ateşiyle piyadelerin tüfenk ateşi arasında kalan Uzun Hasanın ölüm makinelerinin sesine alışık olmayan askerleri paniğe uğrayarak kaçışmaya ve dağılmaya çalışmışlardı. Zeynel Bey komutasındaki Akkoyunlu askeri tamamen bozulmuş, kaçanlar çadırlarını ve bütün ağırlıklarını terk ettikleri için Akkoyunlu ordugâhı ve ordu pazarı tamamen Osmanlı kuvvetlerinin eline geçmiştir. Osmanlıların üstün topçu ateşleri karşısında savaş meydanını terk eden Akkoyunlu hükümdarı önce kadın ve çocukların bulunduğu yere gelmiş, yanına ulaşabilen Uğurlu Mehmed ve Pir Ahmed beyler ve diğer askeriyle Tebrize doğru çekip gitmişlerdir .

Neşrî Mehmed Efendi kendi üslubu ile Rivayettir, çünkü Has Murad vâkıâsı oldu. Andan sonra Hünkâr Baayburda müteveccih oldu. Altı göç dahi göçüb, Çarşamba günü Üç-Ağızlı dimekle mâruf yere yetişüp, konmak tedarikinde iken Otluk-beli dedikleri yerden na-gâh tepe başından Hasan Dıraz askerinden Kâfir İshak nâm kimse öğle vaktinde göründü. Davud Paşayı kâmrân ve Âsafüz-zaman ol vakit Anadolu beylerbeyisi idi diyerek savaşı anlatmaktadır.

Aşıkpaşaoğlu ise kitabınının 151. bâbında bu savaşı şöyle nakleder: Padişah, Bayburta yöneldi, bu hadiseden sonra altı gün daha yürüdüler. Yedinci gün Çarşamba günüydü düşman gözüktü. Bir sarp dereli tepeli yerde bir nice alay belirdi. Bildiler ki istedikleri düşman budur. Padişah da daima hazır yürüdü. Durmadılar, yürüdüler ve bu dereyi tepeyi geçtiler. Padişahın iki oğlu iki koldan yürüdü. Şehzâde Mustafa koluna Uzun Hasanın bir oğlu karşı oldu ki, adına Zeynel derlerdi. Şehzâde Bâyezid koluna bir oğlu karşı oldu ki, ona Uğurlu Mehmed derlerdi. Padişahın karşısında Uzun Hasanın kendi durdu. Her kolda askerler saf saf karşılıklı durdu. Sultan Mehmed Han Gaziye Hak Tealâ inayet etti. Talihi galib oldu.

Düşmanını mağlub ediverdi. Her kol bir birine yürüyüş etti. Şehzâde Mustafa kolundaki azablar Zeyneli tuttular, başını kestiler. Onunla birlikte olan beylerin çoğunu kırdılar. Nicelerini de diri tuttular. Çok silah ve malzemelerini aldılar. Uğurlu Mehmedi tutamadılar. O kaçıp gitti... Uzun Hasan kaçıp gitti . O günkü konuşulan Türkçe ile yazılan bu eser ifade ve dil bakımından çok yalın bir şekilde olayları nakletmektedir.

Savaş öncesi Osmanlı ordusunun ancak sekiz günlük erzâkı kalmıştı. Tepeleri tutmaya muvaffak olan Davud ve Mahmud paşaların gayretleri neticesinde, Osmanlı ordusu dar bir vâdide baskın etkisinden kurtularak, savaş nizamı alabilmiştir. Şehzâde Mustafa komutasındaki sol kolda bulunan Anadolu azaplarının başarılı taarruzu ve Uzun Hasan oğlu Zeynelin öldürülmesi savaşı belirlemişti. Fatih Mehmed kumandasındaki Kapı kulunun esaslı bir savaşa girmesine gerek kalmadan, Uzun Hasan durumu ümitsiz görerek, savaş meydanından çekilmiştir. Savaştan sonra Akkoyunlulardan dört bin kişi idam edilmiş ve iki bin elli kişi esir alınmıştır. Fatih bundan sonra Şebîn Karahisar üzerine yürümüş ve burayı ele geçirmiştir .

Sonuç:

Sonuç olarak, Osmanlılar Otlukbeli savaşının sonunda, Akkoyunluları uzun uzadıya takip etmediler. Akkoyunlular bu savaşta Koyulhisar, Şebîn Karahisar ve Niksar dışında ciddî bir toprak kaybına uğramadılar. Ancak, Azerbaycan ve İrana atılmışlardı. Akkoyunlular, askerî kuvvetlerini, bölgede hâkimiyetlerini, Türkmen boyları üzerindeki nüfuzlarını, belki de en önemlisi büyük devlet olma iddialarını kaybetmişlerdi. Bir daha bellerini doğrultamayacaklardır. Akkoyunlular git gide dağılma sürecine girmişlerdir. Fatih bir kısım beyleri eski yönetimlerine serbest bırakmıştır.

Fatih, Şebîn Karahisarda iken, Uzun Hasanın elçileri ulemâdan Mevlana Ahmed Bekricî gelerek barış teklifinde bulunmuş ve esir düşen Akkoyunlu beylerini kurtarmak üzere teşebbüse geçmiştir. Fatih Sultan Mehmed, bu âlime büyük bir saygı göstererek, savaştan sonra, esir düşen Karakoyunlu beyleri ile

Akkoyunlu beylerinin çoğunu affetmiştir . Bir daha Osmanlı ülkelerine tecavüz etmemek ve Şebîn Karahisarın fethini kabul etmek şartlarıyla, Fatih ile anlaşan Uzun Hasan, belgelere göre aynı elçiyi İstanbula göndermiş, bir daha aslâ Osmanlı topraklarına tecavüz etmemeyi teyid etmiştir. Bununla beraber Uzun Hasanın sözünde durmayarak Venedik ile tekrar temesa geçtiği haberleri duyulmuştur. Nitekim, Fatih Sultan Mehmed, Timur ailesinden Herat hükümdarı Hüseyin Baykaraya mektup göndererek, Uzun Hasanı ortadan kaldırmak için iki taraftan birlikte hareket etmeyi teklif etmiştir. Bu arada Uzun Hasan ile kendisini sulh yapmaya râzı eden veziri Mahmud Paşayı da İstanbula döner dönmez görevden almıştı. Bununla beraber, Osmanlı Devleti Akkoyunlular ile yaptıkları barış anlaşmalarına sâdık kalmışlardır .

11 Ağustos 1473de Tercan yakınlarındaki Otlukbeli denilen yerde yapılan Osmanlılar ile Akkoyunlular arasındaki tarihî savaşta, Akkoyunlular ağır bir yenilgiye uğramışlardı. Fatih ordusu yüz bin kişi Uzun Hasanın ordusu yetmiş bin kişi kadar kabul edilmektedir. Sayı bakımından az olmasının yanı sıra, Venedikten gönderilen top ve silahların zamanında gelmemesi, Osmanlı kuvvetlerinin top ve silah bakımdan üstünlüğü, Akkoyunlu ordusunun yenilmesine sebep olmuştur diyebiliriz.

Uzun Hasan bu hadiseden sonra, 1476da Gürcistan üzerine dördüncü seferini yapmıştır. Bazı başarılar elde ederek geri dönmüş ve 1478 yılı başlarında elli dört yaşında iken Tebrizde ölmüş ve yaptırmış olduğu Nâsırıyye Medresesine defnedilmiştir . Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmed, onun nüfuz sahası olan, Gümüşhâne-Trabzon yolu üzerindeki Torul mevkiinin Rum hâkimini ortadan kaldırmış, Gürcistan ile Trabzon sancağı hududunda bulunan bazı yerleri zaptettirmiş ve böylece Trabzon havalisinin güvenliği tamamen sağlanmıştır. Otlukbeli zaferi, Osmanlı Devletine Fırat nehri havzasının ve Anadolu topraklarının kesin hâkimiyetini temin etmekte ve Venedik Cumhuriyeti ile diğer batılı devletlerin Osmanlı Devletine karşı başarı ümitlerini kırmıştır .

Avrupalıların Büyük Türk olarak andıkları, Akkoyunlu elçisi Kâtip Mehmedin de büyük bir ağaç diye vasıflandırdığı Fatih

Sultan Mehmedi kemirip bitirmek veya adını ve sanını tamamıyla yok etmek gibi büyük gayeler taşıyan Venedik-Uzun Hasan ittifâkı, 1464-1472 yıllarında kısmî başarılar sağlamışsa da, Otlukbeli savaşından sonra can çekişmeye başlamış, Uzun Hasanın vefâtıyla da tarihe karışmıştır .

Ancak, Uzun Hasan Otlukbeli savaşı sonrası, Anadoluda kendisine bağlı boy ve oymaklardan Ustacalu, Rumlu, Tekeli, Musullu, Bayburdlu, Karamanlı, Çapanlı, Afşarlu, Varsaklu, Kaçarlu, Karacadağlı gibi Türkmen topluluklarını İran topraklarına götürerek, Doğu Anadoluda Türk nüfusunun azalmasına sebebiyet vermiştir , diyebiliriz.

Osmanlılar kendi devirlerinde en gelişmiş ateşli silahlara sahiptiler. Bu üstün silahlar, Akkoyunluları yenilgiye uğratmada önemli bir etken olmuştur. Ancak bu savaştan sonra Osmanlılar, Akkoyunlular ile Batılılar arasındaki bütün yolları kontrol altına almışlardı. Söz konusu savaştan sonra Akkoyunlular tamamen İrana çekilmiş ve zamanla Fars kültürünün tesirine girmişlerdir. Otlukbeli savaşından sonra, Akkoyunlular artık, Memlûklar ve Anadolu beylikleri için korkulu bir tehdit olmaktan çıkmışlar. Batılılar için de artık Osmanlı Devletine karşı güçlü bir müttefik olmaktan geri kalmışlardır. Akkoyunlu Devleti yıkılmaya başlamış, mağlubiyet üzerine doğudaki aşiretler isyana başlamışlardı. Akkoyunlular bir müddet yalnız kalmışlar. Otlukbeli savaşından sonra Akkoyunluların karşılaştığı en önemli hadiselerden biri de, Tebrizde Uzun Hasanın oğlu Uğurlu Mehmed öncülüğünde Bayındır Hanedanına karşı başlatılan muhalefet hareketidir, diyebiliriz. Bu da Akkoyunluların yıkılışında önemli sebeplerden biri olmuştur.